

Stanovisko v súvislosti s pandémiou COVID–19 k plneniu niektorých povinností vyplývajúcich zo zákona č. 297/2008 Z.z.

Finančná spravodajská jednotka Prezídia Policajného zboru (ďalej len „FSJ“) v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID–19 spôsobeného koronavírusom vydáva stanovisko pre povinné osoby k plneniu niektorých povinností vyplývajúcich zo zákona č. 297/2008 Z.z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „AML zákon“). Cieľom tohto usmernenia je ochrániť finančný systém pred zvýšenými rizikami ML/FT v aktuálnej situácii.

FSJ povinným osobám odporúča venovať zvýšenú pozornosť a zamerať sa na činnosti:

- aktualizovať, prípadne prehodnotiť doterajšie hodnotenia ML/TF rizík ohľadom pandémie ochorenia COVID–19,
- venovať zvýšenú pozornosť hotovostným operáciám – zamerať sa najmä na zvýšený objem hotovostných operácií retailových klientov,
- venovať zvýšenú pozornosť predčasnému splateniu úverov, najmä v situáciách, keď sú pri predčasnej splátke alebo celkovom splatení úveru použité aj hotovostné finančné prostriedky,
- venovať zvýšenú pozornosť technikám ML/TF, ktoré by sa mohli zmeniť v dôsledku hospodárskeho poklesu,
- venovať zvýšenú pozornosť akémukoľvek neobvyklému správaniu klientov,
- dôsledne monitorovať platobné operácie klientov,
- venovať primeranú pozornosť aj klientom, ktorých podnikanie ma cezhraničný rozmer – najmä ak podnikajú v odvetviach postihnutých poklesom v súvislosti s pandémiou, avšak ich finančné toky ostávajú stále rovnaké, a to aj bez skutočnej ekonomickej aktivity,
- prijať primerané opatrenia pri zisťovaní pôvodu a účelu neočakávaných finančných tokov, najmä ak pochádzajú z ekonomických odvetví, o ktorých je známe, že boli v značnej miere ovplyvnené hospodárskym poklesom,
- upozorniť klientskych a ostatných zamestnancov zabezpečujúcich plnenie povinností v oblasti AML/CFT na nové ML/TF riziká súvisiace s aktuálnou situáciou,
- naďalej v tomto náročnom období venovať zvýšenú pozornosť neobvyklým obchodným operáciám a ohlasovať ich FSJ.

V reakcii na vzniknutú situáciu spôsobenú vírusovým šírením ochorenia COVID–19 sa už objavujú nové druhy trestnej činnosti. Hoci s útlmom činnosti ekonomík jednotlivých štátov dochádza k poklesu realizovaných finančných transakcií v rámci finančného systému, skúsenosť z minulosti v prípade krízových situácií ukazuje, že aktivita v prípade finančných tokov z výnosov z trestnej činnosti, či financovania terorizmu príliš nepoľavuje. Môže sa jednať o nasledujúce typy prípadov, pričom za touto nelegálnou činnosťou môžu stáť zločinecké štruktúry, ako aj jednotlivci, napr.:

- podvody spojené s pandémiou ochorenia COVID–19 páchané voči vybraným právnickým osobám, či jednotlivcom;
- podvody spojené s falošnými dobročinnými akciami usporadúvanými na účely boja proti COVID–19, či pomoci konkrétnym subjektom, prípadne výber finančných prostriedkov od verejnosti na bankový účet údajne patriaci dobročinnému subjektu;
- predaj nedostatkového tovaru, ktorý je na prídel, cez internet za veľmi vysoké ceny (predražený predaj rúšok, respirátorov, dezinfekcie a obdobných pomôcok);
- podvodný predaj vyššie uvedeného tovaru za využitia podvodných e-shopov, kedy po prijatí úhrady nikdy nedôjde k plneniu zo strany podvodníkov;
- predaj uvedeného nedostatkového tovaru subjektmi, ktoré s úmyselným uvedením nepravdivých údajov (napr. ponúkajú dodanie tovaru "okamžite", tovar nezodpovedá inzercii) uzatvárajú obchody s požiadavkami na platbu predom, následne k dodaniu objednaného tovaru podľa dohodnutých podmienok nedôjde, tzn. "okamžité" (v tomto prípade znamená dodanie až za niekoľko mesiacov), či s uvedenými inými vlastnosťami, ako bolo inzerované;
- podvodné konanie spojené s vyplatením finančných náhrad a rôznych podpôr zo strany štátu osobám a spoločnostiam, ktoré sú ekonomicky alebo inak postihnuté súčasnou situáciou, kde sa napríklad páchatelia môžu vydávať za štátnych úradníkov alebo osoby poverené štátom, ktoré za "odplatu" uvedenú finančnú podporu daným osobám zaistí;
- používanie účtov schránkových spoločností (či už zahraničných alebo tuzemských) pre legalizáciu príjmu z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu – problematika tzv. tranzitných účtov najmä pre zahraničné finančné toky. Zneužitie súčasnej situácie pre legalizáciu príjmu z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu sa prejavuje nielen vyššou intenzitou transakcií vykonávaných na týchto účtoch, ale najmä v náraste objemu zasielaných finančných prostriedkov v rámci jednotlivých transakcií.

Novým ML/TF typológiám spojených so súčasnou situáciou treba účinne predchádzať a taktiež ich čo najskôr detekovať najmä zo strany povinných osôb. Povinné osoby by na túto neštandardnú situáciu mali reagovať aktualizáciou nastavení v hodnotení rizík spojených s ML/TF.

Za rizikový faktor v tejto dobe, kedy sú obraty väčšiny spoločností a príjmy podnikateľských subjektov, či fyzických osôb nižšie (a dá sa predpokladať ešte výrazné zníženie), je možné napr. považovať predčasné splatenie úveru alebo hypotéky.

Povinné osoby musia naďalej zabezpečovať efektívne monitoring transakcií svojich klientov, pričom špeciálne pozornosť by sa mala sústrediť na akékoľvek neobvyklé a podozrivé správanie klientov alebo na tok finančných prostriedkov. Týka sa to najmä klientov, ktorí vykazujú znaky schránkových spoločností bez zjavného výkonu akejkoľvek relevantnej ekonomickej činnosti, a ďalej finančných tokov spojených s klientmi, ktorí spadajú do sektorov

ekonomicky zasiahnutých súčasťou situáciou ako napr. maloobchodné subjekty s vysokým podielom hotovosti, či spoločnosti s významným zahraničným obchodom.

Do pozornosti tak isto odporúčame aktuálnu správu Europolu, obsahujúcu na základe informácií od všetkých členských štátov skúsenosti s tým, aké sú súčasné snahy zločincov zneužiť situáciu spôsobenú pandémiou ochorenia COVID-19: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>

Nebezpečenstvo šírenia ochorenia COVID-19 nie je v žiadnom prípade dôvod pre zmiernenie, či dokonca rezignovanie na plnenie povinností, vyplývajúcich z AML zákona. Čo sa týka súčasnej legislatívy, či už AML zákon, ústavný zákon (ústavný zákon č. 227/2002 Z.z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu), alebo aj krízový zákon (zákon č. 387/2002 Z.z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu), ktoré upravujú podmienky fungovania núdzového stavu v čase krízovej situácie, takýto postup neumožňujú. Súčasný znenie AML zákona umožňuje všetkým povinným osobám rôzne spôsoby overenia identifikácie, ktoré sa medzi sebou líšia mierou rizikovosti a ktoré možno v súčasnosti taktiež využívať, aby bol čo najlepšie naplnený účel AML zákona (§ 8 ods. 1 s poukazom na § 12 ods. 1 a 2 AML zákona). Ak je vykonávaná identifikácia za fyzickej prítomnosti klienta, je nevyhnutné na jej riadne preverenie, konkrétne pre overenie zhody podoby s vyobrazením v doklade totožnosti, aby príslušný pracovník povinnej osoby videl celú tvár identifikovaného, to znamená bez rúška a iba na nevyhnutne krátku dobu (pár sekúnd).

Je teda nevyhnutné, aby povinné osoby naďalej dodržiavali najmä zákonnú povinnosť identifikácie a overenia identifikácie s ohľadom na stále trvajúce riziká ML/TF a pristupovali k nim s ešte väčšou obozretnosťou.

FSJ si je vedomá toho, že plnenie niektorých z týchto povinností, najmä napr. identifikácia a overenie klienta za fyzickej prítomnosti, môže byť za súčasnej situácie ťažšia a vyžaduje odlišný prístup než za bežného režimu.

Vyhlásenie núdzového stavu nie je právnym dôvodom pre neúčinnosť príslušných ustanovení AML zákona a neplnenie povinností z nich vyplývajúcich.

Pokiaľ ide o vzťah k plneniu povinností uvedených v § 7 a § 8 AML zákona, týkajúci sa posudzovania preukazovania totožnosti fyzickej osoby dokladom totožnosti (občianskym preukazom) ktorý je platný, tu je dôležité poukázať na zákon č. 73/2020 Z.z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19 zo dňa 07.04.2020, kde sa v čl. XVII uvádza, že platnosť občianskeho preukazu, ktorá uplynie počas krízovej situácie sa predlžuje až do odvolania krízovej situácie.

Avšak ak sa klient preukáže povinnej osobe iným dokladom než občianskym preukazom, ktorého platnosť vypršala v čase núdzového stavu a nemá iný platný doklad, ktorý by mohol byť použitý k identifikácii a jeho overeniu, je na povinnej osobe, aby zvažila riziká, ktoré pre ňu uzavretie obchodu, či obchodného vzťahu s týmto klientom predstavuje. V prípade, že sa povinná osoba rozhodne v tejto výnimočnej situácii aj napriek tomu akceptovať aj neplatný

doklad klienta, potom by mal byť tento klient, až do doby, než povinnej osobe predloží platný doklad totožnosti, kategorizovaný ako rizikový klient, a to v stanovenej lehote po ukončení krízovej situácie. Na túto skutočnosť by mal byť klient povinnou osobou upozornený.

Zo strany povinných osôb je potrebné klásť veľký dôraz na to, aby aj v dobe núdzového stavu naďalej zabezpečovali efektívne monitorovanie a posudzovanie obchodov v zmysle § 14 AML zákona a vykonávanie príslušnej starostlivosti vo vzťahu ku klientovi. Nevyhnutným predpokladom je prispôbiť sa súčasnej situácii, urýchlene identifikovať nové riziká a adekvátne na nich reagovať.

Taktiež FATF v súvislosti s pandémiou COVID–19 vyzýva k využívaniu flexibilitnosti rizikovo orientovaného prístupu a zároveň varuje pred novo vznikajúcimi rizikami. FATF, ktorá nastavuje medzinárodné štandardy v oblasti boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu, v súčasnej dobe nabáda štáty aby spoločne s finančnými inštitúciami, ale i ďalšími povinnými osobami využívali flexibilitnosť rizikovo orientovaného prístupu k riešeniu problémov, ktoré so sebou prináša pandémia ochorenia COVID – 19, ale zároveň aby boli obozretný k novým rizikám, ktoré sú spojené s nelegálnymi finančnými prostriedkami. Vyhlásenie predsedu FATF o pandémii ochorenia COVID–19 a opatrenia na boj proti nezákonnému financovaniu nájdete na internetovej adrese: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfgeneral/documents/statement-covid-19.html>.